

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Иван В. Лалић

ПИСМО

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналном издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

2009.

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Иван В. Лалић

ПИСМО

Садржај

I	2
ЈЕЗЕРО У ЈЕСЕН	3
ПОХВАЛА НЕСАНИЦИ	5
ЕЛПЕНОР	8
ПРОЛЕЋЕ, КОТЕЖ НЕИМАР	10
ОКТАВЕ О ЛЕТУ	12
НОСТАЛГИЈА	14
ОСМЕХ	16
ЗАПИСАНО НАД ЈЕДНИМ СТИХОМ	18
II ДЕСЕТ СОНЕТА НЕРОЂЕНОЈ КЋЕРИ	20
1 ПРСТЕН	21
2 ОКО	23
3 ЛАМПА	25
4 ЈЕДНОРОГ	27
5 ТРАГОВИ	29
6 ЗАВИЧАЈИ	31
7 СРЕДОКРАЋА	33
8 ЉУБАВ	35
9 ДОКАЗИ	37
10 ПОЗДРАВ	38
III	39
VOYAGE PHILOSOPHIQUE	40
ГРЧКА ГРНЧАРИЈА	43

ВЕЖБА	45
ТРИ СНИМКА КЛИПЕРА CUTTY SARK	47
МЛАДА ЖЕНА СА ВИОЛОМ	48
STRAMBOTTI.....	50
IV ХЕКСАМЕТРИ	55
МЕЛАНХОЛИЈА	56
ФРАГМЕНТ.....	57
АМОР FАTI.....	58
РИМСКА ЕЛЕГИЈА	59
V ПЛАВА ГРОБНИЦА	64
ПЛАВА ГРОБНИЦА	65
VI	69
ШАПАТ ЈОВАНА ДАМАСКИНА	70
AVE MARIS STELLA.....	72
НИКАДА САМЉИ	74
РАВНОДНЕВИЦА	76
КАО МОЛИТВА	78
ПИЕТА	80
ПИСМО	82
СЛОВО О СЛОВУ	84
МОРЕ	86
ДОДАТАК	90
ДВА СОНЕТА О ЛОБАЊИ.....	91

ПИСМО

I

ЈЕЗЕРО У ЈЕСЕН

С
ве тањи дани у брдима,

Све ближе снегови прилазе;

А шуме силазе, силазе

у риђим и мрким крдима

у језеро, у оклевање

Сопствене слике што боји се

Са непознатом да споји се

Ко дух и дах у певање

О слатком страху виђеног

Што невиђено враћа се,

О страсти која плаћа се

Грозницом непревазиђеног —

Године? Можда часови

Помичу те теразије;

Незнана мера на снази је

И још оклевају тасови:

Јесмо ли сабрали тегове?

Шуме у језеро силазе

И сећања се разилазе

у светлост, у страх, у снегове

(14. XI 1976)

ПОХВАЛА НЕСАНИЦИ

Бесане очи које виде више

Но мрљу јутра, шару на тапету,
Прочитаће у рукопису кише
Читаву повест о будућем лету:
За усуд сваког листа једна црта
Сведочи облик: семантика капи
Садржи облик будућега врта
Ил празног неба што блиста и вапи.

у страшном благослову ноћног бдења
Стрепња изнутра размрежава очи
И корен вида шири се и мења
да новим путем нова слика крочи —
На некој звезди море се расцвета,
у чаши воде заискри тишина,
Свака је прошлост стално започета,
А море, то је најлепша горчина.

у несаници другог сна је корен:
Способност да си другачије будан —
и нови дан, по слици прошлог створен,
добије сенку, није узалудан;
Облачиш капут, палиш мотор: тачност
Покрета твојих инородна бива;
На семафору пева вишезначност,
Тробојна шара неког новог ткива...

Онај што ноћу посумња у време
Друкчије дан ће, час по час, да споји —
И поштујући прости закон шеме
Питаће себе: да л шема постоји?
У несаници другог сна је корен:
Сна који пуни, ко пустињу вода,
Јаву у којој изнова си створен:
у несаници светлуца слобода —

Друге су ноћи оних који бдију —
На некој звезди море се расцвета,
Прадавне шуме загрцнуто пију
Ваздух и воду будућега лета;
Последња слика: као ретровизор
Пун друма што се одмата у ништа

Бесане очи рајски назру призор

Потоње несанице, уточишта.

(5—6. VII 1975)

ЕЛПЕНОР

О

н лежао је мору на домаку,

Разбијен као лутка, изненађен
Блеском празнине у наглom помаку,
Прекорно згрчен; тако је и нађен,

Крчаг из којег ветри мирис жеђи,
још влажан испод пробијене глеђи;
Он лежао је прерачунат, срушен,
Бунар исцрпљен срком нагле суше.

Прилазили смо, а био је дале
На сваки корак; у ћутању жаљен,
Већ јављао се измењен у речи.

Крај мора беше чвор око празнине,
Сломљене кости. Мрак је био већи,
А звезде ближе за меру горчине.

(X 1966 – X 1968)

ПРОЛЕЋЕ, КОТЕЖ НЕИМАР

З има је повукла хртове

На своја јужна ловишта;
Излазе боје из скровишта
И насељавају вртове

У игри древне мимикрије,
Кад свака боја је зелена,
Јер све је пупољак; жељена
Свечаност ока се прикрије

У слутњу, у ишчекивање:
Ружама плануће живице
Кад април се преко ивице
Излије; какво преливање

Ветра у ватру! Баште су
Распамећене од кретања
По векторима свог цветања —

А делом још од маште су.

Још једном тај врв у жилама,

На стрмој косини столећа.

Трепери сказаљка пролећа

Међу мргодним силама.

(3. VI 1989)

ОКТАВЕ О ЛЕТУ

Кад већ почетком лета сенка чврсне

и протка јуни као жила мрамор,
Тад знаш да лето рано ће да прсне
Изнутра, и да предвоји се само
О Илиндану; снаге истоврсне
Напете некад твоје конце држе;
Сад пуштају их бестрасно, све брже,
Док простим падом пониреш у замор.

Ветар у празној чаши на тераси
Са предвечерјем слаже се у талог.
Лептир у срцу. И осећаш да си
И одступницу предао у залог
Одсутној некој милости. На траси
Што увире у обзор, сјај даљине
Већ руби невид, и облак прашине
За коњаником који носи налог.

Пурпурне крпе лепршаве зором!
Покретне слике, вртови на коси!
Куле што роне усправно у повор
Преврнут као купа! Усхит што си
Одевао у речи, као пророк
Што само слути будуће, а не зна
Колико може машта, неопрезна,
Ко вино да се преломи у порок !

Од свега тога сазри једно лето,
Кад бестрасно га суђаје досуде,
Кад будуће и бивше, кад се све то
Смири у раван спојене посуде —
А срце мотри за крилатом петом
Гласника, мери размак и брзину;
И слуша крике ждралова што плину
У магли мрака, мокрим мимолетом.

(4—5. VI 1989)

НОСТАЛГИЈА

Можда је био ветар, који склизне

Чујно, ко нападали снег, са грана,
А можда помак пламена што лизне
Ивицу листа јесењег платана,
Ил можда дух залутао у собу
Кроз закључана врата празног стана,
Ил давно лето макну се у гробу —
А можда је то била она Ана;

И звук и слика, мало асинхроно
На позадини августовског злата;
Глас из даљине, као ситно звоно,
Зуј бумбара у чашки суноврата;
Покрет тек уобличен, а већ плине
Ко кварна светлост, ко фатаморгана,
Видљива пена на рубу празнине —
Да, можда је то била она Ана;

Ана из књиге коју ветар листа
у трави, поред заспалог читача;
Ана из раја што накнадно блиста
Удаљен иза пламеног мача;
Ана, кнегиња оградe балкона
Над језером, у чипки пузавице,
Ана у пени чипке свог жипона,
Брбљавој прози своје реченице —

Случајности се у сећање слежу
Ко шећер на дно неопране чаше;
Ситнице само чине равнотежу
Том убрзању пролазности наше.
Можда је био ветар, можда киша
Заостала у сећању платана;
Можда је хтела смрт да ме преслиша,
А можда је то само била Ана.

(10. IV 1992)

ОСМЕХ

Ко златну маску из Микене,

Која је Други облик праха,
Угледао сам на дну мене
Тај осмех задржаног даха,

Што успео је да се згусне
За тренут на дну огледала;
Оком без боје и без зене
Будућност ме је погледала,

Немушто, мудро и без страсти,
Ко кућна змија под доворотком;
Ма да је све у њеној власти
Још увек бол је за повратком

На средокраћу, равнотежу,
У стање мировања ваге:
Ал године се косо слежу

И мрве у архипелаге —

У сабирању овом земном

То двојника сам погледао;

Смешим се као Агамемнон

У двострукоме огледалу.

(5. VI 1989)

ЗАПИСАНО НАД ЈЕДНИМ СТИХОМ

Oh Dios, abriendo, entre la sombra, limos.

Blas De Otero

У

порне кише, благе киселине,

Боже мој, ево нагризају лето;
Данима тек по лишај паведрине,
Сунце у мрли, једва започето;
Као да неки ослепели зограф
Икону хоће прстима да схвати,
Па скрнави је. Дрхти сеизмограф,
Клизиште креће, тутњава га прати.

Изабраници умрли у нама
у ноћима се мешкоље, док труну;
Споро се море спори с обалама,
Залив по залив. Октобар у јуну.
И трну зуби и опада коса,
Огледала се од погледа гасе,
Будућност разложена као глоса

Нејасне строфе. Болест обнавља се.

Па зашто онда у тминама, Боже,
Зашто, кртице, рујеш по свом мулу
И разгрћеш га? Столећа се гложе
И дрхти жижак на танкоме уљу;
Зелена плесан обраста нафору,
Влага будућих киша је у зраку —
А ти разараш своју метафору
И стискаш зубе док радиш у мраку.

(8-10. VI 1989)

II ДЕСЕТ СОНЕТА НЕРОЂЕНОЈ КЋЕРИ

1 ПРСТЕН

Све оно што се сакрива у ништа

Светлуца сјајем нетакнуте руде;

Што не постоји, могло је да буде

Или постоји изван одредишта.

у руди прстен, да венча присуство

Непостојећег с препознатом јавом;

У руди ватра, да прокључа лавом,

Неискушано кад хоће искуство.

Све оно што се сакрива у ништа

Додирује ме на ивици бдења

Да ме опомене, ил да ме мења —

Тако у крошњи стабла које листа

Иза високог зида губилишта

Певају птице. Намера је иста.

(18. V 1989)

2 ОКО

И у неоствареном живи намера:

Да будем јачи, што ме мање има;
А недремано око-камера
Сваки мој микропораз читко снима.

Плава оптика недреманог ока
Снимиће тако и како се мења
Облик мог срца, дамар крвотока
у сваком часу твога нерођења

Што понавља се ушестостручено:
Крик под високим сводовима, али
Нечујан свему изван овог слуха —

Осим што кружи по тој катедрали,
По завојима недреманог уха:
Ко ухочажа божја, безвремено.

(19. V 1989)

3 ЛАМПА

А ти си опшив мојих несаница,

Пена што руби вртлог од празнине;
Безлична, знам ти сваку црту лица
У мрежи остакљене паучине

У напрелом огледалу; тишина
Мрешка се као скоруп од твог гласа
Из друге собе, где је помрчина
У којој трептиш ко паслика спаса —

Лептире сиве шаљеш, да ми круже
Около лампе у крхкој орбити,
По слојевима невидљиве руже,

А кад пред зору уснем, тада и ти
Утрнеш, ко на окрет прекидача
У руци што је одсутна, ал јача.

(20. V 1989)

4 ЈЕДНОРОГ

устош у мени твоје је имање;

Твоја је она ограда без куће,
На тебе гласи тапија, а кључ је
Од капије у твоје непостање.

То падина је, махом ветровита,
Где девојчица једна босонога
Без седла јаше кротког једнорога
И певуши му значења скровита,

А напев зујањем злате ројеви
Пчела што биле тело су Мелисе —
Па прекид траке, напев изгуби се...

Године твоје, неки бројеви
Неповезани у читко сазнање:
И мрак у мени твоје је имање.

(20. V 1989)

5 ТРАГОВИ

Трагови твоји међу стварима,

Отисак усне замишљен на чаши,
Хаљине твоје у плакарима
Кад вешалицу празну машта маши —

Трезна халуцинација. Павана
За инфанткињу. Музика тескобе
Што раствара се у ваздуху собе
И слеже као талог на дну дана.

Корак у празној соби. Гласови
Под куполом од кости. Дечији су.
Секунде дуге као часови.

У недреманом оку камере
Још један снимак. Помак намере
Осмех на лицу твом, у безобрису.

(21. V 1989)

6 ЗАВИЧАЈИ

У

твоме завичају где је ништа,

Годишња доба живе упоредо;
У три корака ти их мимогредом
Пролазиш лако, ко књигу да листаш.

У моме завичају, који стварам
Пораз по пораз, сад почиње лето;
Болесне кавге пламињају светом —
Век плод је, јуче зрео, данас кваран.

А у твојем веку моје убрзање
Усклађује се с твојим непокретом,
У апорији коју не зна Зенон.

А лето бројим педесет и пето,
У чилењу, у овом острашћеном,
Док бивам јачи, а све ме је мање.

(22. V 1989)

7 СРЕДОКРАЋА

Н а средокраћи анђела и звери,

Видљивој у облику ове плоти,
Није за тебе било места, кћери;
Ти си празнина у свакој лепоти

Вртова, мора, градова и кула
У тромом блеску година што мину —
Свеједно, ти су устук од расула,
Садржај који пориче празнину.

Играчке сам ти доносио, затим
Књиге и плоче које волела си,
А све у исто, неко твоје време;

Тако ме стално храбриш да те схватим
У настајању, нестајању: да си
Плод што га роди измишљено семе.

(22. V 1989)

8 ЛЈУБАВ

У

парафрази твога нерођења

Сваки ми корак сенчи једно ништа.
Неоштар снимак. Има ли решења
Сем љубави за стварна чудовишта?

Гле, она ми се нагињу над раме,
Изразе шапу додиром што вређа;
А љубав их је зазвала из таме
Што дуби сенку испод ових веђа —

Љубав што слепа је за последице,
Видовита за све што наставља је:
L'amor che move il sole e l'altre stelle.

Паслика раја? Можда твоје лице,
Ти нерођена, рођена да трајеш
у телу што се претвара у пчеле.

(23. V 1989)

9 ДОКАЗИ

Д

окажи, ако можеш, да те нема —

То неће бити доказ да ја јесам.
Докажи опет, јер доказе све сам
Заборавио. Зато трајем, земан.

Каткада ноћу у тишини слушам:
Трепери простор, рађа се олуја.
Пулсира огањ у звездама згрушан
По вољи Бога славуја и гуја...

Докажи своју одсутност на начин
Да ум се смрзне, а да срце схвати —
Зашто од тебе иштем немогуће?

Промаја ноћи, један кров без куће,
Пехар кукуте, напев као зачин —
Пошаљи твоју сенку, да ме прати.

(23. V 1989)

10 ПОЗДРАВ

Све оно што сакрива у ништа

Збир облика је скривене намере;
А недремано око камере
Положај снима нових одредишта.

Једном сам чуо те у гласу дрозда,
На северу, а с пролећа је било;
Једном си поглед крзнула ми крилом
Пчеле што тромо зуји око грозда.

Трезна халуцинација. На столу
Лампа и мапа твога завичаја,
Мапа нигдине цртана по мери

Недоживљеног, што нас тако спаја
у истинити савез, параболу:
Исте смо крви. Поздрављам те, кћери.

(23. V 1989)

III

VOYAGE PHILOSOPHIQUE

Стопама крећем трезнога Дидроа

у Ниску Земљу, без припреме скоро,
Ал будна ума, ко нећак Рамоа,
да схватим брзо, ал заволим споро
Тај влажни север ветрова и кула
Крилатих, који секу нокте плима;
Тај океански север, где је зима
Блага, а лето у стању расула.

Да ли је ова земља обећана
Амфибијама и тумачима двојства?
зелена спужва помно исцртана
Сребром канала, за љубав спокојства
Оних што фарме од ветрова крију
За завесом белокорих топола
Што расту и на сликама, где слију
Себе у намаз боје станиола.

Одавде неће да полети Икар,
Јер лавиринт је дозлабога ниско;
Ово је простор где настаје сликар,
И књиговезац, који златотиском
Печати слова неког финог ума;
Овде на своме скупоцени брод је,
Корену близак овде сваки плод је,
Овде би палма била неразумна.

С простором луди опрезно се друже,
А океан им стоји изнад главе;
Гледа их како бициклима круже
По уточишту, гледа их ко мраве;
у равни океана траса птице,
Вршак тополе, крило ветрењаче,
И значења се тако преиначе
У делти ове угнуте равнице.

Да ли је ово земља обећана
за оне који воле споре кретње,
Оне што кроте свакодневне претње
Склопом насипа, устава и брана?
Оне што давно не чекају Месију,
Помирени са својим благостањем,

И насељавају депресију
Коју су знањем створили имањем?

У години до двеста кишних дана,
А столећа од исушеног блата;
Бродови широм свију океана,
Чуда сликана бојом смеђег злата.
Сунца маглена, сумаглице златне,
Облаци које мокри ветар ваја;
Потоп разложен као дуг, на рате —
Тако се може трпети до краја.

(24. V 1989)

ГРЧКА ГРНЧАРИЈА

Веслачи или коњаници,

Ил можда калидонски вепар —
Фигуре везане у слици
У мир И покрет, пар и непар;

Ваздух заробљен иза глеђи,
И урезана грчка слова
Ко тумачење времеплова;
Хероји црни или смеђи,

Односно окер, ко опека;
Полифем с коцем у зеници;
Ахил и ини неурастеници
И љубавници старог века.

Кад куцнеш, гласи се празнина,
Онако како облик каже,
Најчешће мукло. А дух вина

С духом се уља тешко слаже.

Руб полице је руб ризика:

Јер пад би значио неповрат.

Преостаје метафизика

Крхотина и црепова.

(10. VI 1989)

ВЕЖБА

Aсфоделе, суноврати

Које црно сунце злати,
Жута звонца која звоне
При проласку Персефоне,

Суноврати, асфоделе
Око којих зује пчеле;
Биће меда, зујем веле,
Од нарциса, од имеле,

Горког меда, посне жртве
Посмртне за сенке мртве...
А више им крв по вољи:
Одисеју, овна кољи —

у грозници чело гори,
То на моја уста збори
Елпенор у ноћној мори —

Дане, зором проговори!

Асфоделе, суноврати

Које црни ветар клати,

Боле не знати но знати

Ко ли ће вас сутра брати.

(10. VII 1989)

ТРИ СНИМКА КЛИПЕРА CUTTY SARK

1

У

з једра пуна ветра, добар смер,

У сат ће много чворова да стане;
Видим како прамцем оре океане
Ce navire glissant sur les gouffres amers.

2

У сувом доку са остатком снасти,
Експонат из ког ветри мирис чаја;
Тимарен брижно, али лишен сјаја
Откад Земљотресац над њим нема власти.

3

И на комоди, умањен у модел,
Ко инсект крхак, у размери тачној,
О метаморфози збори многозначној:
Брод се боји мачке, прашине и воде.

(12. VII 1989)

МЛАДА ЖЕНА СА ВИОЛОМ

Didn't I dance with you once in Brabant?

Two Gentlemen from Verona

Једно од лица у оркестру, наглом

Вољом тренутка изоштрено јасно
У фокусу; то лице што се сагло
Лако над звучно тело благогласно

Виоле боје тамног меда; лице
у овалном оквиру дуге косе
Што ко да хоће да окрзне жице,
Овлаш, кад увис крене гудало се,

Лице од косе и очију; усне
Само су осмех прорезан у плоти;
Одакле знам га? У сећању гусне
Обрис у сличној, стишаној лепоти

На зиду неке цркве, ил музеја,

у сали кватрочента; или мање
Патетично: у тишми града, где је
у мноштву лица нагло обасјање —

О драгоцену мало чудо света
Коме се жиле чудотворне суше:
Та жена која памтивекком шета
у разнобојним хаљинама душе,

Сада у оркестру, у трећем реду
Осмехом сенчи звукове виоле;
Та слика-додир, још један у следу
Додира који милују и боле.

(12. VII 1989)

СТРАМБОТТИ

1

Кад ноћу дишеш, ја у полутами

Осећам како тишина светлуца,
Док слушам како поред узглавља ми
На слепом оку твоје било куца;
И тек у зору капке такне сан ми,
Кад твој се тањи од близине сунца:
Већ годинама у синкопи снимо,
А наша љубав стари као вино.

2

Ја уснем поред тебе тек кад зора
Запара ноктом дно неба кроз гране —
Па знам кад сањаш, знам и какав сан је,
Да ли паслика врта или мора.
И тако читам ноћно путовање
На лицу вољеноме, још без бора:
Да путовање сведе ујутро се

У траг на јастуку и мирис косе.

3

Када те питам шта си снила ноћас,
Кажеш да не знаш, или се насмешиш;
Да л збила снито заборавиш очас,
Ил загонетку не желиш да решиш?
Можда је била пустош и хладноћа,
Па забравом намерним се тешиш:
Да ми је да ти место песме ове
Напишем читак синопсис за снове!

4

Већ годинама знам да нестајемо
заједно: тако писах још у дане
Кад време беше вал са сланом пеном
Младости, светлом страшћу усијане;
Сада све више знам да нестаћемо
Као два позна плода с исте гране,
Које заједно стресе крајем дана
Одлучна, блага рука баштована.

5

Да ли осећаш ово убрзање:

То простори се сабиру у нама
Ко мед у саће; даљине се таће
Као фолија: иза ње је тама
И врв од звезда незнатних, постаће
Несагледаног, црно усијање —
А с ове стране стањене фолије
Позно пролеће. И магнолије.

6

У дисање си моје упевана
Ко молитва у обред. Тобом дишем.
У рукопису мом си уписана
Између сваког слова које пишем.
Изузми себе из било ког дана,
И ја ћу бити извесности лишен —
А то су дани које и не бројим,
Јер не знам да ли у њима постојим.

7

Једном, кад дуго била си на путу
По неком поднебљу што није твоје,
А нисам знао правац ни маршруту,
Ни шта ти на том путу писано је,
Када по дан би стао у минути,

Кад морао сам да волим за двоје,
Увежбао сам врховну вештину:
Стрпљење. Неки у тој вежби гину.

8

Линије света видљивог и иног
Светлуцају ми у твојој аури;
у свету изван тебе ја сам инок
У испосници, лептир у чаури.
У једначини света ми смо бином:
То није реко Петрарка Лаури,
Но матрица је иста. Исти покрет.
Говор душе с душом, како рече Сократ.

9

Ми смо две жиже у једној елипси
Што непознатом телу је путања;
Је ли то звезда? Ил светлост што мисли
Своју тежину током путовања?
Ми смо две жиже у једној елипси
Зближене тачном мером одстојања
Које у свему одговара црти
Што спаја жиже љубави и смрти.

10

Кад ноћу дишеш поред узглавља ми
Ја слушам спори покрет зодијака
Над равним кровом, гласове у тами
Што боји простор између два знака;
Најближи свету онда кад смо сами,
Кад душа света шапуће из мрака,
Учимо мудрост дружења с тишином —
И љубав наша стари као вино.
(25—27. V 1989)

IV ХЕКСАМЕТРИ

МЕЛАНХОЛИЈА

Година која оклева, кваран мартовски снег,

Неумерено обиле горива за рад вртова,
Хртови зиме што још се осврћу на узмаку,
Под мокрим крзном већ нестварни; то је празник
Празнине, опточен ромором што капље
Са кровова у зору. Тај звук ће да се згусне
у мрљу која влажи западни собни зид —
Тако празнина гусне у видљиву супротност,
Најаву расточења. Је ли то оно што мотри
Она жена крунисана и крилата, урезана
у помни неред, на бакарну плочу, у Нирнбергу
далеке да ли хиљаду петсто четрнаесте?
На југу пролеће расплиће чворове мокрих ветрова,
Смрт има мокру сенку док пролази кроз зид.

(9–10. III 1986)

ФРАГМЕНТ

Делимично по Пиндару

Лепота која твори све сласти смртницима

Истину ће да твори од оног што је лажно —
Само будућност може поуздан бити сведок.
А о боговима, богами, само добро:
Истина ту је излишна, сумњива, опасна чак.
Зато и певам то лето нејасних богова пуно,
Метафорама га китим и позлату му стављам
Од истањених речи. А болесно је лето,
И болесно је море и ваздух што га дишем,
Бушан је плашт планете. Свеједно, певам лепоту
По сећању и можда по некој инерцији, што је
Сећању сестра близанка; обману дакле певам
у некој упорној нади да ће будућност једном
Посведочити да је обмана била битна
У свету сувише стварном, а да би истинит био,
У свету сувише лепом, а да би био стваран.
(9. VI 1989)

AMOR FATI

Кажу ми, чујним шапатам, две липе иза куће:

Ти си крив; ти си овде посадио нас обе
у клизиште, на север, да штитимо ти темељ
Рушевног дома — а много година је томе;
Сада ти, поодрасле, чуваримо над кровом
и крваримо у јуну мирисом свога злата,
Шуштимо када дажди ил кад нас ветар чешља,
А ти си крив: због тебе ширимо корење овде
у градску јаловину, у шут, у кршевину —
Кажу ми шапатам липе, а ја им шапатам велим:
Добро је што је тако; добро је што постоји
Несразмер, кад се узрок сретне са последицом;
Ево вам благослов, липе; а ваш је благослов мени
Прерастање мог чина, прерастање мог часа.

(4–5. III 1992)

РИМСКА ЕЛЕГИЈА

та ли смо овде некад оставили у залог,

Кад нас толико мами повратак? У даљини
Јужно од срца мора да остао је део
Основне извесности по којој равнамо се
Кад сводимо рачуне, проверавамо меру
Смисла у годинама, ко златар злато што куша
Ватром и стрпљивошћу. Али зашто баш Рим?
Eine Welt bist du, o Rom; doch ohne die Liebe
Wäre die Welt nicht die Welt, wäre denn Rom auch nicht Rom,
Узвикнуо је Гете, а српски превео песник:
Цео си свет, о Риме, али љубави лишен
Нити би свет био свет, нити би Рим био Рим;
О љубави је дакле реч, и о савршенству
Недовршеног, стално што разара се споља,
А обнавља изнутра, да невидљиво нешто
Видљиво постане опет, али обликом новим
Изрази своју вест. Овде и рушевине
Сарађују, из века у век, са савршенством:
Светлост је халина душе и на тим стубовима

Што место архитрава озбиљно ваздух носе.
С верношћу истом, као да иста је тежина.
А љубав? да ли и она обнавља се изнутра,
Увек недовршена, јер тако хоће мајстор?
Клонула си од шетње, оно поподне, кад смо
Супијани од сунца упловили у сенке
И свежу хладовину собе у Уја Firenze.
Волели смо се. Сва су лета била на броју
На прозивци у сумрак, када се ластавице
Роје и гласовима стањеним ваздух боје
У љубичасто; а сва су била недовршена —
Зато и бесмислена осим кад су у низу,
На једној нити. Тако ниже се огрлица;
На крају дође копча и затвори се круг,
Или се прекине нит — али пустимо исход;
Он довољно је стваран да неприсутан буде
Када је стање милости. Кажу неки водичи:
У овом граду свет се обнавља као вода
У рушевном кладенцу, без чекрка и ведрa,
Али на дохват шаке кад праву препозна жеђ:
Љубави, јеси ли жедна? Усркни овај слог:

Рим. Да ли се сећаш кише онога лета,
Помешане са смехом и младим гласовима
Двоје заљубљеника, промочених до коже,
Поносних на свој посед који се зове Рим?
Пролеће, Piazza Navona задрхтала као брод,
У заокрету према провереној звезди. Наш брод.
Држи ли правац? А онај врт на Авентину,
Да ли је исти, ма да пиније прстенују
Декаде, год по год? Размисли, одговори,
Или прећути барем неслагање са сумњом
Која ми кочи шаку, бар за трен, па ми слова
Посрћу, несигурно. Јер блажена је сумња
Кад сенчи обрис наде у обнављање чуда
Које се зове љубав. С тот враћамо се, можда,
Местима завољеним: проверавамо правац,
Меримо убрзање, испитујемо жиг
На злату. Јуче, на пример, доле под сводовима,
Подзидом Палатина, препознали смо себе
у непознатом пару што грлио се кришом
Испод корења врта. Ил су то биле сенке,

Ил можда холограми, пројектовани у простор
Нашег сећања? Касније, испод сунцобрана,
Ћутали смо о томе, уз четврти espresso
И цигарету. Но све је било као на длану:
Простор и време у нама, рачун на столу, Рим...
Једну од важнијих тајни знао је Боромини:
Да изувија облик, измучи линије, да се
Лепота равнотеже осети као бол,
Али и као блаженство што превазилази га,
Ко последица узрок, као намеру покрет
Што измени јој смер. А ми смо наставили
у ноћ тог истог дана то ходочашће себи,
Повезујући фонтане у паукову мрежу
Кружне ноћне шетње; гргољила је светлост
Међу капљицама, о томе како закон
Простога пада не противуречи лепоти
Покушаја да млаз из шкољке додирне звезду,
Утиснуту у небо као слово у слог.
Шта ли смо овде некад оставили у залог,
Што сада нам се нуди као благослов и плач?

Ако недовршено сведочи савршенство,
Онда несавршено има довршен облик;
Зато је онај мудри неимар Пантеона
Пробио куполу кружно, на самом врху, да би
Кроз отвор сишло небо у светлости, у плъуску,
По својој осовини, да видљив буде знак;
Зато је протомајстор љубави, и он мудар
У својој одсутности, спојио једном цртом
Љубав и смрт; а то су две звезде, један бином
У коначном рачуну. Враћамо се у собу,
Via Firenze, горе на четвртом спрату:
Тамо су хлеб и вино, постеља и светиљка,
Све сама оруђа недовршеног нечег
Што правда нас пред светом у овом убрзању,
Кад увећани детаљ сведочи нам о слици
Чију целину можеш да наслутиш у трену —
Ако постоји та слика, ако постоји тај трен.
А блажена је сумња, јер истиче суштину.
Будимо се у зору, са гласовима птица,
У загрљају благом, у још недовршен свет.

(29—31. V 1989)

V ПЛАВА ГРОБНИЦА

ПЛАВА ГРОБНИЦА

Стојте, галије царске! Спутајте моћне крме,

Газите тихим ходом!

Опело неко шапћем у подне пуно срме

Истопљене над водом.

Ту где на дну шкољке, како рече песник,

Сан уморан хвата, лежи брат до брата,

Леже златне сенке, знакови удесни

једног давног, никад допеваног рата.

Зар не осећате како море мили

Овде где се Сизиф са Сизифом грли?

Док у подневној сумаглици чили

Трајект што без журбе према копну хрли.

Ту где беспослени турист снима барке,

Са сламним шеширом спуштеним на чело,

Храм назирем, стваран испод летње варке

Мора што трепери док шапћем опело,

Шапћем га у себи, да не будем смешан

У оку водича што рутински брбља

О Наусикаји, сасвим неумешан

У моје опело и худ удес Србља.

Стојте, галије царске! И ви глисери бучни

Возите с пола гаса.

Мисао једну горку хоћу да разобручим,

Макар у пола гласа.

Сахрањени ту су некадашњи венци

И пролазна радост целог једног рода...

Само да унуци у њиховој сенци

Крваре због истог, недократног плода.

Зато ту се Сизиф са Танталом грли

Испод воде, мени свете, којом плута

Пена од трајекта који копну хрли,

Наранчина кора, мрла од мазута...

И проћи ће многа столећа, ко пена,

Како рече песник у самртном зноју,

У врућици рујној; ал велика смена,
Коју сањао је, још гине у строју.

Стојте, галије царске! Слабо вас нешто видим
У омаглици дана.

Пред невидљивим храмом отвара се и бриди
Незацељена рана.

Хоћу да кроз звуке шкљоцања камера,
Одломке безвезних разговора летњих,
Провучем тај шапат; моја је намера
Да пошаљем сигнал кроз статистику сметњи

И кажем: ипак мирно почивајте;
Није ово подне оно што нас спаја,
Него једна повест која дуго траје,
А вас усијава до црнога сјаја,

Па подневно ово сунце црно бива
Унутрашњем оку путника певача;
Док ми поглед клизи по плочи залива
Са још свежом браздом промаклог тегљача.

Стојте, галије царске! Нек мртвима се пошта

Макар несвесно ода.

Не смем да иштем више. А историја кошта:

Крв ипак није вода.

Крф 1985 — Београд 1989.

(9. VII 1989)

VI

ШАПАТ ЈОВАНА ДАМАСКИНА

О прости, мајко света, опрости

Што скрушено се обраћам у бдењу,
Што утук свеукупној мојој злости
У продуженом тражим магновењу
Те једне ноћи која светлост зрачи
Из своје сенке, из најгушћег мрака —
Јер све што хоће мрак да обезначи
Постане светлост у знаку твог знака;

Опрости, мајко, што приземну беду
Доводим грешно у присмотру твоју;
Знам да сам овде тек један у следу
И да ми глас је зуј пчеле у роју,
Ал зато слутим да смисао роја
Зависи и од заблуделе пчеле —
Целине што се бесконачно деле
Да суштост чине недељивог броја.

Опрости ми то шаптање у тмини,
У созерцању таштине, што иште
Насушно чудо које светлост чини
Кад усред мрака ствара уточиште;
Опрости, али боли ова шака
У зглобу пререзана, ови прсти
Којима дробим хлеб, којима се крстим;
Опрости ми што крварим из мрака.

Опрости ми, и учини да срасте
Са својом кошћу кост, са стаблом грана;
у сребро ћу да скујем своје красте,
Да слава твоја буде моја рана;
Опрости преступ моје пролазности
Која се чуду као правди нада,
Опрости мојој кости, мојој злости,
Али учини чудо. Овде. Сада.

(18. II 1992)

AVE MARIS STELLA

Здраво звездо мора,

Здраво мала ватро,

Уљанице божја

У све нижој ноћи,

Што светлиш на небу

А зариш у души

Ко жижак близанац

На дну огледала;

Онај ко у руци

Одсутно те носи

Са несрећом нашом

Склопио је завет,

Па заборавио

И завет и себе —

Ал светиљку ипак

Не гаси у ходу.

Уљанице божја
У све нижој ноћи,
Безразложна милост
Гориво је твоје;

Зато кажем здраво
Звездо мора, надо,
И при твојем светлу
Сабирам рачуне —

Године све краће,
Даљине све ближе,
А све скупље речи:
Звездо, моли за нас.

(5. VII 1989)

НИКАДА САМЉИ

Никада самљи него крајем јула

Када је лету педаљ до зенита,
А хлорофилу аршин до расула
У метастази жутила и руја,

Тамније када зелене су боје
У вртовима, а стрњика сува,
Тамнија доња амплитуда бруја
Ветра што обноћ у времену дува.

Никада самљи него крајем јула
Кад све је, мислиш, на дохвату: чула
Оштра ко нож још топао од точка

Брусача, али битно недостаје:
Анђела кога слутиш нећеш срести,
А ваздух трудан је од благовести.

(8. VII 1989)

РАВНОДНЕВИЦА

Два кљуна ваге у пољупцу скоро,

А лето као да оклева, цеди
Још кап, онда још једну, тако споро,
Као да мери својом метафором
Колико бивше вреди и не вреди.

Дан само међу данима, а ипак
Друкчији, као бели лист у књизи;
Прекид у тексту. Одмориште. Липа
Грезне у жуто, црвени се шипак,
А сви дохвати подједнако близи

Или далеки, и сви недохвати,
Све је у знаку половине пута;
Синкопа коју сенком слутње прати
Figura non ancora conosciuta —
Двојник тог дана што се тромо злати.

(10. VII 1989)

КАО МОЛИТВА

Јеси ли уморан, Боже,

Од неизвесности дела?
Целина још траје, цела,
Ал пукотине се множе.

Јеси ли болестан, Боже,
Од стварања и ствари?
Врућица чело ти жари
Док свуд се несреће множе.

Знам да те додир мој вређа,
Увек ти напипам рану —
А тражим у океану
Кап зноја са твојих веђа.

Како да лежај ти прострем
Па да одболујеш мало?
Хоћеш ли лишће ил кострет,

До чега ли ти је стало?

Но како да лог ти стерем

Када се скриваш у тмуше?

Виновник моје си душе,

А тајиш ми твоје мере.

Крвав сам испод коже,

Ко фитиљ име ми гори:

Треbam ли ти, сатвори

Још један завет, мој Боже.

У залог дајем ти блесак

Мог постојања по казни

Ил милости, и сипки песак

Клепсидре што ми се празни;

Глосе о теби се гложе,

Разум је разјео чула,

Ми смо тумачи расула:

Јеси ли болестан, Боже?

(8. VI 1989)

ПИЕТА

Срце је Мајке срце Богомајке

Тин

оложила сам обе уске шаке

Под твоја плећа, придигла полако,
Покретом који на кретњу се сећа
Кад сам те преповијала; помакла
Из водоравне равнотеже, лако,
Као да ниси за смрт једну тежи —
(Али за утег жртве своје лакши)
Од тог тренутка заувек ми лежиш
У наручју, ван причина и ствари;
И свет се обнавља у мојој кретњи
И љубави твог чина, изван мене;
И зато остаје у равнотежи.

Положила сам обе уске шаке
Под твоја плећа, придигла полако;
И заувек смо скамењени тако.

(19. II 1992)

ПИСМО

Винчанско писмо, жиг у иловачи,

Глинени голуб, мокри ветрокази —
Ко тражи, нађе; свет траје јер значи,

И обнавља се у пламену, влази
И саопштењу. Свет је писмо, древно,
Непоуздано, али још на снази —

И тако читамо га свакодневно,
Ми, првог смисла потоњи читачи
И гонетамо значење му гневно,

Ми суђеници, присилни тумачи
Заданог писма које смислом прети
Из сваког слова. При том понављачи —

Понекад назреш у ваздуху, лети,
Небеску ружу која милост зрачи —

И то је знак, ал основа се сети:

Винчанско писмо, жиг у иловачи.

(2—3. III 1992)

СЛОВО О СЛОВУ

Са стрме косе неког чистилишта,

Из густе тишме несигурних душа

У помицању између два ништа,

Говорим на брзину; већ ме куша

Ћутање, као облик саопштења

За ухо које не уме да слуша —

Али ван речи нема искупљења,

Па зато зборим; преобиље твари

Чини да трулеж бива залог зрења

у видљивом, где разум господари —

Па ће и светлост да разједе лето

На наше очи, док тромо га зари

У августу, изнутра, непокретом;

А распадање тек сведочи умор

Непревладаног, што зовео свето —

Говорим, не на пречац; неки шумор

Анђелских крила усијање хлади

Тишине што би да буја у тумор,

У бртву слова, у безнадни надир

Исказа; морам да грезнем у речи,

Јер говор, то је опстанак у нади —

Са стрме косе неког чистилица

Вичем у ветар, слажем слог до слога

У гласне речи, да поништим ништа —

Јер ужас прети из ћутања Бога.

(22–23. II 1992)

МОРЕ

Јеремија, 31,3

То исцурело је уље из машине

Првога покретача; још се хлади,
Еон по еон, још изнутра ради
По такту прапочетка; из модрине
Куља врв ларви видљивога света
И све што садржано је у слутњи

Његовог озверења, колоплета
Молекула и ватре: море тутњи.
Ту целост што на збир несводива је
Ти разлажеш на призоре у духу,
Неувежбаном да свари, да схвати
Ограничени бескрај; море траје
у одломцима, у блеску, тишини
Паслике звучне слеђене у слуху
После олује; и не можеш знати
Ни право, тајно име тој модрини,

Па кажеш: море, а мислиш на свашта,
На летњи дан, на бродовље, на луке —
Поступком уходаним, којим машта
Претвара слутњу у слике и звуке,
Вечност би хтео да се саобрази
Потребни да је изричеш, и тако
Храниш и пламен где сагори свако
Смртан, увек у истој парафрази

Заборављеног изворника. Море,
Море на сунцу и у ноћној мори
Неког Колумба насуканог, или
Вода што кротко покори се сили
Кад затворе се уставе небеса,
Море послушник моћи што га створи,
Море од крви и море од меса
Празвери која храни метафоре —

Клепсидра што се стално преокреће
Да један бездан не остане празан,
Море се поти у својој лепоти
Којој је само ужас саобразан;
Растварач звезда и растварач плоти,

Језик анђела издробљен у цвеће
И прокључали катран, караказан,
Богу на служби за страшно умеће.

Шта урониш у море, лакше бива
за истиснуту количину бола,
По Архимеду; присилно крштење
Утопљенику гране плућа скрши,
А благослов је тог преображења
Природа воле што насиље Врши,
Јер све је живо само парабола
Несавршенства, што милост је жива.

Не куни море. Не куни ни празнину
Што сакрива се у неизреченом.
Све се на једну чисту сведе црту
Обзора, када слегне се бонача
И море расте ко нокти мртваца,
У непокрету; све се на тишину
Насушну сведе, у одјеку њеном
На шаптање у Гетсиманском врту.

И можда је зарибала машина
Првога покретача, после чина

Стварања сврхе која правда Творца;
И свет се не исцрпљује у слутњи
Испомераног свог преображења —
Но верност слутњи верност је поморца
Који до краја има поверења
У море.

Слушај море: море тутњи.

(22—30. I 1992)

ДОДАТАК

ДВА СОНЕТА О ЛОБАЊИ

„...The spirit that I have seen

May be the devil...”

Хамлет

1.

Коштани оклоп главобоље, темељ

Коже покретне испод јагодица,
Припремљен сасуд за две шаке земље,
Бушан под танким мишићима лица;

Серијски облик испод образине,
Гладак под трошним лицем што се бора;
Метафора у сржи метафора,
Закон истоветног испод површине,

Реквизит данског краљевића, прва
Сцена у петом чину, што је краја
Почетак; коштан отпад гозбе црва,

Та неправилна калота, то кубе
Покретне цркве, што истура зубе
Да нит прегризе што светове спаја.

2.

у корењу је вазда испод крста
Што листа жртвом, а плод чији спас је,
Према предању; нестабилна врста
Трпи спасење, а не зна кад час је

да покрене се у лежишту Адам;
Праотац ове збрке, аутор чија
Прагрешка бива узрочником пада
у овај живот где сам пао и ја;

Подземни стожер Голготе, што зрачи
Усијан као црно сунце, квазар
Невидљив оку на близину свиклом,

У корењу је стабла што је никло
у завет што означава и значи:
Излазим свако јутро као Лазар.

(3. XI 1992)

